OD ŚREDNIOWIECZNEGO DETALU DO CYFROWEGO MODELU

Posted on 2 września 2026

Twarz Wikinga z charakterystycznym rozdwojonym językiem, wyrzeźbiona przed wiekami w drewnianym portalu Świątyni Wang w Karpaczu, stała się motywem przewodnim identyfikacji wizualnej tegorocznej Międzynarodowej Konferencji ETHER - Eternal Heritage / Wieczne Dziedzictwo. Pojawia się na plakacie i w materiałach graficznych wydarzenia, ale jej wybór nie jest wyłącznie zabiegiem estetycznym. To detal zabytku, który prowadzi wprost do jednego z filarów konferencji: jak współczesne technologie pomagają nam poznawać, dokumentować, chronić i opowiadać o dziedzictwie.

Świątynia Wang jest do tego szczególnie dobrym przykładem. XII-wieczny kościół, przeniesiony w XIX wieku z norweskiej miejscowości Vang do Karpacza, od dawna był przedmiotem szczegółowych pomiarów i badań. Już w XIX wieku jego konstrukcję dokumentowano za pomocą precyzyjnych pomiarów i inwentaryzacji jego konstrukcji. Dziś do dyspozycji mamy zupełnie inne narzędzia. Zespół Działu Digitalizacji Narodowego Instytutu Dziedzictwa wykonał cyfrowe pomiary świątyni, wykorzystując m.in. skaning laserowy i fotogrametrię. Powstały również szczegółowe modele 3D romańskich portali, pozwalające zobaczyć ich rzeźbiarską strukturę z dokładnością trudną do osiągnięcia tradycyjnymi metodami. Porównanie wyników skanowania z wcześniejszą dokumentacją wykazało przy tym, że nawet niezwykle staranne inwentaryzacje wykonywane w 1977 roku przez PP PKZ (Przedsiębiorstwo Państwowe Pracownie Konserwacji Zabytków (PP PKZ) – Oddział we Wrocławiu) zawierały uproszczenia geometryczne, których nie dało się uniknąć podczas ręcznych pomiarów. Dopiero dokumentacja 3D pozwoliła uchwycić pełną geometrię obiektu z dokładnością liczoną w milimetrach.

I właśnie tutaj zaczyna się właściwa opowieść tegorocznej konferencji ETHER. W centrum refleksji znajduje się bowiem nie tylko sama digitalizacja, lecz także to, co dzieje się z pozyskanymi danymi później: jak są opracowywane, interpretowane i wykorzystywane. Sam skan czy model 3D nie daje jeszcze pełnej wiedzy o zabytku. Dane trzeba właściwie zebrać, zrozumieć, zestawić z wiedzą o obiekcie i odpowiedzieć sobie na pytanie, do czego mają służyć.

Ma to znaczenie bardzo praktyczne. Jakość danych bezpośrednio wpływa na sposób, w jaki poznajemy i interpretujemy dziedzictwo. Od niej zależy rzetelność dokumentacji i badań, a w konsekwencji także decyzji konserwatorskich. Jeżeli chcemy skutecznie chronić zabytek, musimy najpierw możliwie dokładnie wiedzieć, co chronimy, w jakim jest stanie i jak jest zbudowane. Przypadek świątyni Wang pokazuje, że nawet najlepsza dokumentacja tradycyjna jest zawsze interpretacją i wyborem informacji. Technologie trójwymiarowe pozwalają natomiast rejestrować rzeczywistą geometrię obiektu bez nieuniknionych wcześniej uproszczeń pomiarowych charakterystycznych dla urządzeń analogowych. Dokumentacja nie jest więc dodatkiem do procesu konserwatorskiego - stanowi jego podstawę.

Cyfrowe dane mają jednak znacznie szersze zastosowanie. Nowe technologie otwierają przed sektorem dziedzictwa kulturowego możliwości obejmujące nie tylko dokumentację i modelowanie 3D, lecz także analizę danych, edukację, popularyzację oraz zarządzanie zasobami. Pozwalają również tworzyć nowe, bardziej dostępne sposoby opowiadania o przeszłości. Dobrze opracowany model cyfrowy może służyć badaczowi czy konserwatorowi, ale także nauczycielowi, projektantowi wystawy, twórcy aplikacji albo osobie, która nigdy nie miała możliwości zobaczyć danego zabytku na żywo.

Rzetelnie przygotowane dane stają się też coraz ważniejszym zasobem dla sektora kreatywnego - twórców gier, projektantów, filmowców czy autorów narracji wizualnych. Dzięki nim historyczne obiekty, detale i przestrzenie mogą być wykorzystywane w nowych kontekstach bez przypadkowych uproszczeń i przekłamań. Technologia nie musi więc oddalać nas od dziedzictwa. Przeciwnie - właściwie wykorzystana pozwala je lepiej poznać, zrozumieć, a następnie opowiadać o nim w sposób wiarygodny i atrakcyjny dla współczesnego odbiorcy.

Tegoroczny motyw graficzny dobrze oddaje tę ideę. Rzeźbiona twarz z portalu świątyni Wang z charakterystycznym rozdwojonym językiem należy do najbardziej rozpoznawalnych detali kościoła. Dziś ten średniowieczny motyw został utrwalony w postaci niezwykle dokładnego modelu cyfrowego. W ten sposób dawne rzemiosło spotyka się z nowoczesną technologią, a wiedza o dziedzictwie może być przekazywana kolejnym pokoleniom.

O tym, jakie dane o zabytkach dziś gromadzimy, jak je interpretujemy, czego możemy dzięki nim dowiedzieć się o przeszłości i jak odpowiedzialnie wykorzystywać je w przyszłości, będą rozmawiać uczestnicy Międzynarodowej Konferencji ETHER. Wieczne Dziedzictwo. To spotkanie nie tylko o technologii, ale przede wszystkim o tym, jak dzięki niej możemy podejmować lepsze decyzje dotyczące dziedzictwa i opowiadać o nim w sposób interesujący dla szerokiego grona odbiorców.

Save the date

17-18 listopada 2026 r. w Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN w Warszawie.